

ettirmek istediğini söyler ki bu bilgileri birinci görüşün doğruluğunu destekler mahiyettedir (*Aḥbârü'l-muaffakiyyât*, s. 331-333).

Gözlerinde şaşılık, bedeninde alaca hastalığı (baras) olan, bu sebeple elindeki beyazlıklara ve sakalına kına süren Ebân'ın kulakları da ağır işitirdi. 105 yılında (723) Medine'de vefat etti. 96'da (714) ve daha sonraki yıllarda vefat ettiğini söyleyenler de vardır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 151-153; Buhârî, *et-Târîhu'l-kebir*, I, 450-451; Zübeyr b. Bekkâr, *Aḥbârü'l-muaffakiyyât*, Bağdad 1972, s. 331-333; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 198, 201, 207, 307, 578; Vekî, *Aḥbârü'l-kuḍât*, I, 125, 129-130; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, II, 295; Yâkût, *Mu'cemü'l-üdeba'*, I, 109; İbnü'l-Esîr, *el-Kâmil*, III, 209; IV, 418, 447, 448, 452, 456, 466, 476, 496; V, 126; Nevevî, *Tehzîb*, I, 97; Mizzî, *Tehzîbü'l-Kemâl*, II, 16-19; İbn Kesîr, *el-Bidâye*, IX, 233-234; İbn Hacer, *Tehzîbü'l-Tehzîb*, I, 97; İbn Tağrıberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, I, 253; İbn Fehd, *Gâyetü'l-merrâm*, I, 228-231; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, I, 131; Sezgin, *GAS*, I, 277-278; Bedrân, *Tehzîbü Târîhi Dimaşk*, II, 134-135; Nisar Ahmed Faruqi, *Early Muslim Historiography*, Delhi 1979, s. 181, 217-224, 273; Mustafa Zeki Terzi, *İslâm Tarih Yazıcılığının Doğuşu ve Gelişmesi* (öğretim üyeliği tezi, 1981), Samsun Yüksek İslâm Enstitüsü, s. 26-27; K. V. Zetterstéen, "Ebân", *IA*, IV, 2; a.m.f., "Abân b. Uḥmân", *EI²* (Fr.), I, 3.

SELÂHADDİN POLAT

EBÂN b. SAİD

(أبان بن سعيد)

Ebû'l-Velîd Ebân b. Saîd
b. Âs b. Ümeyye el-Kureşî
(ö. 13/634)

**Hz. Peygamber'in Bahreyn valisi,
sahâbî.**

Soyu Abdümenâf'ta Hz. Peygamber'in soyu ile birleşir. Ebû Uhayha künyesiyle tanınan babası ileri gelen müşriklerden idi. Ebû Cehil'in halasının oğlu olan Ebân, onun gibi aşırı bir İslâm düşmanı olarak bilinmekteydi. Kardeşlerinden Amr ile Hâlid İslâmiyet'i kabul ederek Habeşistan'a hicret eden müslümanlar arasında yer aldıkları halde Ebân diğer kardeşleri Âs ve Ubeyde ile birlikte Bedir'de müslümanlara karşı savaştı. Kardeşleri bu savaşta öldürüldü. Ebân Uhud Savaşı'nda da Kureyşliler arasında yer aldı. Hz. Peygamber, Hudeybiye Antlaşması'ndan önce Kureyş'in ileri gelenleriyle müzakerede bulunmak üzere Hz. Osman'ı Mekke'ye gönderdiği zaman henüz müslüman olmayan Ebân onu himaye etti ve antlaşmadan hemen sonra da müslüman oldu.

Ebân'ın İslâm'a girmesinde, Hudeybiye Antlaşması'ndan önce ticaret için gittiği Şam'da karşılaştığı bir rahibin tesiri olduğu rivayet edilir. Rahip Ebân'dan Hz. Peygamber hakkında gerekli bilgiyi aldıktan sonra Resûlullah'ın önce Arabistan'a, ardından da bütün yeryüzüne hâkim olacağını söyledi. Bunun üzerine Ebân Mekke'ye döndükten sonra müslümanlara karşı yumuşak davranmaya başladı, bir müddet sonra da İslâmiyet'i kabul etti. Kardeşleri Amr ile Hâlid Habeşistan'dan dönünce onlarla birlikte Medine'ye hicret etti.

Hz. Peygamber, hicretin 7. yılında Ebân b. Saîd'i bir seriyyeye kumandan tayin edip Necid tarafına gönderdi. Ebân Necid dönüşünde arkadaşları ile birlikte Hayber'e giderek buranın fethine katılmak istedi; ancak bu sırada Hayber'in fethi tamamlanmıştı. Ebân ve arkadaşları Hayber ganimetlerinden pay talep ettillerse de Ebû Hüreyre'nin de içinde bulunduğu bazı sahâbiler, savaşta bulunmadıkları gerekçesiyle onların bu isteklerine karşı çıktılar. Bu yüzden kendilerine ganimetten pay verilmedi. Aynı şekilde, Hayber fethi sırasında müslüman olan Ebû Hüreyre'nin ganimetten pay istemesi üzerine bu defa Ebân'ın buna karşı çıktığı da bilinmektedir.

Hz. Peygamber Alâ b. Hadramî'yi Bahreyn valiliğinden azlettikten sonra bu göreve Ebân'ı tayin etti (9/630). Ebân Hz. Peygamber'in vefatına kadar bu görevde kaldı. Resûlullah'ın vefat haberini alınca Medine'ye döndü. Başlangıçta Hz. Ebû Bekir'e biat etmek istemeyişe de ashabin büyük çoğunluğuna uyarak o da biat etti. Hz. Peygamber'in tayin ettiği valileri görevden almayan Hz. Ebû Bekir onu da Bahreyn valiliğinde bırakmak istediye de Ebân, Resûlullah'tan sonra hiç kimsenin valisi olmayı kabul edemeyeceğini söyleyerek görevine dönmedi. Bazı kaynaklarda Ebân'ın daha sonra bu kararından vazgeçtiği ve Hz. Ebû Bekir tarafından Yemen valiliğine tayin edildiği kaydedilmektedir.

Ebân b. Saîd'in Yermük Savaşı'nda (15/636) şehid düştüğü rivayet edilirse de onun, kardeşleri Amr ve Hâlid'le birlikte Hz. Ebû Bekir devrinde Ecnâdeyn Savaşı'nda (13/634) şehid olduğu rivayeti daha kuvvetlidir. Ebân'ın Hz. Osman devrinde (644-656) ve onun emriyle Zeyd b. Sâbit'e Mushaf'ı yazdırıldığına dair olan rivayet ise (İbn Abdülber, I, 77) asılsızdır (İbn Hacer, I, 14). Bu görevi yapan Ebân'ın yeğeni Saîd b. Âs'tır.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Cihâd", 28, "Meğâzi", 38; a.m.f., *et-Târîhu'l-kebir*, I, 450; a.m.f., *et-Târîhu's-şâgîr*, I, 35, 52; Ebû Dâvûd, "Cihâd", 140; Vâkidî, *el-Megâzi*, II, 601, 683; III, 925, 932; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 461; IV, 360; İbn Ebû Hâtim, *el-Cerḥ ve't-ta'dîl*, II, 295; Ahmed b. Abdullah er-Râzi, *Târîhu medîneti Şan'a* (nşr. Hüseyin b. Abdullah el-Ömerî), San'a 1401/1981, s. 149-150; İbn Abdülber, *el-İst'âb*, I, 74-77; Hatîb, *el-Esmâ'ü'l-mübhemme* (nşr. İzzeddin Ali es-Seyyid), Kahire 1405/1984, s. 17-18; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, I, 46-47; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ'*, I, 261; İbn Hudeybe, *el-Mişbâhu'l-muḍî* (nşr. Muhammed Azîmüddin), Beyrut 1405/1985, I, 73-74; Huzâfî, *Târîhu'd-delâlati's-sem'iyye*, s. 162-163; İbn Hacer, *el-İşâbe*, I, 13-14; Bedrân, *Tehzîbü Târîhi Dimaşk*, II, 127-133; M. Mustafa el-Azamî, *Küttâbü'n-nebî*, Riyad 1401/1981, s. 30-31.

ALİ TOKSARI

EBÂN b. YEZÎD

(أبان بن يزيد)

Ebû Yezîd Ebân b. Yezîd
b. Ahmed el-Attâr el-Basrî
(ö. 163/779-80 [?])

Hadis hâfızı.

Attâr lakabını hangi sebeple aldığı bilinmemektedir. Hasan-ı Basrî, Ma'mer b. Râşid, Yahyâ b. Ebû Kesîr, Hişâm b. Urve, Yahyâ b. Saîd el-Ensârî gibi âlimlerden hadis tahsil etmiş, Âsım b. Behdele'nin kiraatini bizzat kendisinden okumuş, bazı kiraat ihtilâflarını da Katâde b. Diâme'den öğrenmiştir. Onun nahivle de meşgul olduğu bilinmektedir. Kendisine Yahyâ b. Saîd el-Kattân, Abdullah b. Mübârek, Affân b. Müslim ve Ebû Dâvûd et-Tayâlisî gibi muhaddisler talebelik etmiştir. Bazı râviler de kendisinden kiraat ihtilâflarını rivayet etmişlerdir. Rivayetlerinin bir kısmı, İbn Mâce'nin *es-Sünen*'i dışında *Kütüb-i Sitte*'de ve diğer hadis mecmualarında yer almıştır. Her ne kadar İbn Adî ve Ebû'l-Ferec İbnü'l-Cevzî Ebân'ı zayıf râviler arasında zikretmişlerse de Ahmed b. Hanbel, Yahyâ b. Maîn, İbnü'l-Medîni, Nesâî, Ebû Hâtim er-Râzi ve İbn Hibbân gibi otoriteler onun sika* bir râvi olduğunu söylemişlerdir. Rivayetlerinin Buhârî ve Müslim'in *el-Câmi'u's-şâhîh* 'lerinde yer alması da güvenilir bir râvi olduğunu göstermektedir. Önceleri Ebân'ın zayıf bir râvi olduğu düşüncesiyle hadislerini rivayet etmeyen Yahyâ b. Saîd el-Kattân daha sonra bu kanaatinden vazgeçerek hadislerini rivayet etmiştir. İclî onun Kaderiyye görüşünü benimsediğini, fakat bu mezhebin propagandasını yapmadığını söylemektedir.